

IŠVADA

2017 m. birželio 14 d.

Vilnius

Dėl Seimo Peticijų komisijos sprendimo

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija), 2017 m. birželio 14 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Jevgenijaus Sotikovo peticiją „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 65 straipsnio 1 dalies pakeitimo“ ir priėmė sprendimą atmesti joje pateiktą pasiūlymą papildyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 65 straipsnio 1 dalį nauju punktu ir nustatyti, kad viena kardomojo kalinimo (suėmimo) diena prilyginama dviem laisvės atėmimo dienoms.

Komisija šį sprendimą priėmė, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą nuomonę ir manydama, kad nėra tikslinga keisti suėmimo įskaitymo į paskirtą laisvės atėmimo bausmę santykio.

Suėmimo praleisto laiko įskaitymas į paskirtą laisvės atėmimo ar arešto bausmę yra išskirtinė, humaniškais tikslais grindžiama valstybės prerogatyva, kuria jau po nuosprendžio priėmimo nusprendžiama anksčiau suėmimo praleistą laiką prilyginti laisvės atėmimo ar arešto bausmės atlikimui ir todėl jį įskaityti į paskirtos bausmės terminą. Tokia nuostata taikoma tik dėl pačios griežčiausios kardamosios priemonės – suėmimo. Kitų kardomųjų priemonių taikymas į paskirtą bausmę neįskaičiuojamas.

Nors suėmimas ir laisvės atėmimo ar arešto bausmė savo forma yra panašios, nes asmuo tam tikram laikui įkalinamas specialioje įstaigoje, jų taikymo pagrindai ir tikslai yra visiškai skirtingi. Suėmimas yra kardomoji priemonė, t. y. procesinė prievartos priemonė, taikoma siekiant atitinkamų procesinių tikslų: kad būtų užtikrintas nekliudomas bylos tyrimas, kad įtariamasis (kaltinamasis) nepasislėptų nuo tyrimo, kad nebūtų daromi nauji nusikaltimai, kad asmuo būtų perduotas kitai valstybei ar tarptautinei institucijai. Ši priemonė taikoma esant vienai iš šių grėsmių, jeigu yra Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse numatytos suėmimo taikymo sąlygos. Suėmimas skiriamas teisėjo (teismo) nutartimi proceso metu. Laisvės atėmimo ar arešto bausmės taikymo pagrindas yra tik įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis, kuriuo pabaigiamas baudžiamasis procesas. Nuteistasis nuosprendžiu pripažįstamas kaltu nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymu ir jam skiriama bausmė, kuria siekiama nubausti ir kartu paveikti nuteistąjį, kad jis laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų. Suėmimo taikymas nėra susijęs su vėlesniu laisvės atėmimo bausmės paskyrimu, nes suimtas asmuo gali būti paleidžiamas nutraukus tyrimą, jį išteisinus, paskyrus kitą bausmę ar baudžiamojo poveikio priemonę, taip pat ir laisvės atėmimo ar

arešto bausmė gali būti paskirta asmeniui, kuris iki tol nebuvo suimtas. Taigi, suėmimas nėra išankstinis laisvės atėmimo ar arešto bausmės atlikimas. Būtina pabrėžti, kad suėmimo taikymas yra savarankiška ir pati save pagrindžianti procesinė prievartos priemonė, todėl išteisinus ar dėl kitų priežasčių paleidus įtariamąjį (kaltinamąjį) jis neturi teisės reikalauti kompensuoti patirtą žalą, nebent suėmimas buvo paskirtas neteisėtai.

Suėmimo vykdymo sąlygos (asmenų kalinimas kamerose) negali būti lyginamos su griežčiausiomis terminuoto laisvės atėmimo bausmės atmainomis – laisvės atėmimo bausmės atlikimu kalėjime arba perkėlimu į kamerų tipo patalpas, nes suėmimu ir laisvės atėmimo ar arešto bausmė siekiama skirtingų tikslų. Suimtųjų kalinimas kamerose grindžiamas tuo, kad juo siekiama įgyvendinti suėmimo tikslus, t. y. kad izoliuotas asmuo negalėtų kliudyti vykstančiam procesui, nebūtų sudarytos sąlygos sunaikinti įrodymus, paveikti liudytojus ir pan. Tuo tarpu terminuotas laisvės atėmimas yra bausmė, kuria siekiama nuteistųjų pasitaisymo. Pagal Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK) 9 straipsnyje įtvirtintą teisingo ir progresyvaus bausmių atlikimo principą, nuteistojo teisinė padėtis tiesiogiai priklauso nuo to, kaip nuteistasis elgiasi bausmės atlikimo metu, ar vykdo nustatytus draudimus ir pareigas, koks yra jo požiūris į darbą bei mokymąsi, kaip jis reaguoja į psichologinį poveikį ir socialinės reabilitacijos priemones. Atsižvelgiant į tai, jeigu nuteistasis pažeidžia laisvės atėmimo bausmės režimą, jam gali būti taikomos nuobaudos (pavyzdžiui, izoliavimas pačioje patalpoje), o jeigu nuteistasis reaguoja į jam taikomas elgesio korekcijos priemones – jo izoliacijos laipsnis atitinkamai mažinamas (suteikiama daugiau pasimatymų, telefoninių pokalbių, nuteistajam leidžiama išvykti už patalpos įstaigos ribų, gali būti suteikiamos atostogos, jis gali būti perkeliamas į pusiauinkelės namus ar atvirąją koloniją, lygtinai paleistas iš patalpos įstaigos ir pan.). Ši tvarka skatina nuteistąjį keisti savo mąstymą ir motyvuoja pozityviai elgtis.

Peticijoje pareiškėjas savo siūlymą grindžia tuo, kad suimtieji turi teisę tik vieną valandą per parą pasivaikščioti gryname ore. Pagal BVK 73–75 straipsnius, patalpos įstaigose laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji turi teisę kasdien pasivaikščioti gryname ore (priklausomai nuo grupės, kurioje yra laikomi) ne daugiau, kaip 2–4 valandas, o atliekantys laisvės atėmimo bausmę kalėjime – nuo 1 iki 1,5 valandos, o likusį laiką (jeigu nederba, nesimoko ar nedalyvauja socialinės reabilitacijos priemonėse), jie praleidžia kamerose arba gyvenamosiose patalpose. Atsižvelgiant į tai, suimtųjų ir nuteistųjų pasivaikščiojimo gryname ore laiko trukmė reikšmingai nesiskiria.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo 29 straipsnyje nustatytas tik minimalus suimtųjų pasivaikščiojimui gryname ore skirtas laikas, t. y. suimtieji turi teisę kasdien ne mažiau kaip vieną valandą pasivaikščioti gryname ore, o nepilnamečiams, nėščioms moterims ir ligoniams pagal gydytojų išvadą suteikiami du ne trumpesni

kaip vienos valandos pasivaikščiavimai per dieną. Taigi, atsižvelgiant į tardymo izoliatorių užpildymą (šiuo metu – 40,3 proc.), suimtiesiems gali būti leidžiama gryname ore pasivaikščioti ir ilgiau, nei įstatyme numatyta minimali 1 arba 2 valandų pasivaikščiavimų trukmė.

Pritarus pareiškėjo siūlymui, BK 66 straipsnyje nustatytos kardomojo kalinimo įskaitymo į paskirtą bausmę taisyklės būtų išbalansuotos ir nepagrįstos, kadangi viena suėmimo praleista diena taip pat būtų prilyginta ir dviem laisvės apribojimo bausmės dienoms. Tokiu atveju, tektų iš esmės keisti minėtas taisykles, siekiant proporcingo suėmimo išbūto laiko įskaitymo į skirtingas (pagal griežtumą) bausmės rūšis.

Pastebėtina ir tai, kad Europos Sąjungos valstybių įstatymuose aiškiai vyrauja nuostata, kad suėmimo laikas įskaičiuojamas į laisvės atėmimo laiką santykiu 1:1, kaip ir yra numatyta BK.

Komisija ne kartą yra svarstiusi analogiško turinio pareiškėjų peticijas ir nusprendusi jas atmesti (2011 m. lapkričio 23 d. ir 2014 m. balandžio 6 d. sprendimai). Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į Komisijos išvadas, šias peticijas taip pat yra atmetęs (2011 m. gruodžio 6 d. ir 2014 m. balandžio 24 d. protokoliniai nutarimai).

Peticijų komisija, vadovaudamasi Peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalies ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos darbotvarkę protokolinio nutarimo dėl Peticijų komisijos sprendimo dėl Jevgenijaus Sotikovo peticijos projektą.

PRIDEDAMA:

1. Jevgenijaus Sotikovo peticijos kopija, 2 lapai.
2. Teisingumo ministerijos raštas (2017-05-17, (1.39)7R-4120, 1 lapas.
3. Išrašas iš Seimo Peticijų komisijos 2017 m. birželio 14 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-10, 1 lapas.
4. Lietuvos Respublikos Seimo protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Komisijos pirmininkas

Petras Čimbaras